

Worstenfeest, of hoe alle instituten vrolijk meedoen aan de misogynie kanonregularisering

“Was het maar kut,” zei de moeder/schoonmoeder van de *Fers2*-redactie. Het omslag van het met 34 mille jaarlijkse overheidssubsidie op papier gedrukte Friese literaire tijdschrift riep wel luid van ‘taal is köt’, maar van de 15 bijdragen waren enkel 4 van een vrouw.¹ Never judge a book by its cover. Moeder/schoonmoeder had erover gedacht om het tijdschrift op te zeggen, maar dan moest er een briefje bij dat ze niet opzegde omdat ze denkt dat köt onsmakelijk is, maar omdat mannen moeten ophouden zich de kötten toe te eigenen zonder dat de vrouwen er zelf iets van mogen zeggen en omdat ze het er niet mee eens is dat de *body language*, van oudsher het domein van de vrouwenpoëzie, nu met overheidssubsidie helemaal ontpolitiseerd is, zodat de *mienskip* vooral zo *iepen* is door alle gapende achterdeuren weer naar buiten toe.

De voordeuren klemmen anders ook. Onder het nieuw verschenen Fries proaza en poëzie in 2018 zijn 16 werken van een man of een stel mannen en 5 werken van een vrouw.² De man-vrouw-verhouding onder de schrijvers voor *Fers2* is 19 om 13, wat niet is wat wij willen, wij willen 16 man om 16 vrouw. Maar: wij kunnen er niets aan doen! Want

▫ Ze willen zelf niet.

Het Friese dichterscollectief zei het zopas nog. Ze zouden daar bij het collectief, insinueerde *Fers2* twee weken geleden, niets doen aan de slechte genderverhouding van (nu nog steeds) 31 mannen om 10 vrouwen. Dat was niet zo. Ze deden wel iets. De vrouwen zijn gevraagd, zegt het collectief. Maar ze willen niet. De ene vrouw in de collectiefredactie is trouwens niet gevraagd, die kwam uit zichzelf. Toen ze er zat is er meteen een extra man in de redactie gezet. Dat was niet om die vrouw te neutraliseren maar omdat de man zich zo thuisvoelde bij het collectief (zie Mannen voelen zich zo thuis).

▫ Ze geven het op.

Douwe Kalma was een feminist. Er komt binnenkort weer een hagiografie van Kalma die zal vertellen dat Hy met Zijn jongfryske mienskip de jonge vrouwen toegang gaf tot de kunsten. Waarschijnlijk komt er niet bij te staan dat het Waling Dykstra was die in 1854 voor het allereerst in de Friese geschiedenis in een Fries tijdschrift publicaties van vrouwen opneemt, onder een vrouwennaam.³ Ook zal niet gezegd worden dat Kalma de deur openzette voor vrouwen omdat de massale mobilisatie—het was oorlog—tot 400.000 mannen tussen de 20 en 29 jaar het leger in trok op een bevolking van zes miljoen, zodat, als Kalma een sociale beweging wilde hebben in plaats van wat theevisite, hij een beroep moest doen op de vrouwen. De nobele moraal (zie Wij zijn wel voor diversiteit) werd meegesleept door doodgewoon praktisch denken, dat wel zeggen door het bemerken dat de jongens op de trein stappen en de meiden op het perron achterblijven. Na 1918 zakt dan de jongfryske mienskip in als een cake met teveel eieren en van de vrouwen horen wij nauwelijks meer. Klaske Sipma, mede-oprichter van de jongfrykse mienskip verdwijnt spoorloos, vermoedelijk in huwelijk & huishouden, de slappeling. De oorlog is dan trouwens afgelopen en het manvolk weer thuis.

▫ Ze zijn niet ambitieus.

Wij zullen niet zeggen van ‘ze zijn niet ambitieus *genoeg*’, want dat klinkt zo naar, maar gewoon dat ze geen ambitie hebben. Wil men als vrouw meetellen en serieus genomen worden, dan moet men, pas op, eerst een papieren dichtbundel gepubliceerd hebben en geen kinderversjes maar het rituele Friese glansloze diepzinnighedenvrijvers. Want een man zonder poëzieboekje komt er wel, bijvoorbeeld *Ensafh*-redacteur Looijenga, maar een vrouw bestaat niet zonder bundel op papier en de Tresoardirecteur—die wel de professor boekwetenschap uithangt, maar er niets van af weet—heeft het alleen over de mannen als hij orakelt dat ‘multimedialiteit’ het papieren boek verdringt: mis! Tresoar/Sirkwy erkent Friduwih Riemersma, die kiest voor online publiceren, niet als schrijver. Een vrouwelijke blogger is een vrouw (met een blog) en nooit een literator.

Dus moet de vrouw die een literaire vrouw wil zijn harder werken dan de mannen, nooit bloggen over de kinderen maar liefst artikelschrijven met noten, beslist meer dan de doorsnee 1000 woorden per dag neerzetten en dat jaar in jaar uit, zoals Aggie van der Meer. En als zij, de ambitieuze vrouw, niet al negentig is en daarom excentriek of seniel en omdat zij de schrijversborrel mist die in werktijd is, is zij een obsessieve streber—een man met gelijke ambitie is gepassioneerd, of gewoon serieus—en kijken haar collega’s, man en vrouw, haar met de nek aan en koesteren argwaan en ze komt daarom evengoed, niet ondanks maar wegens haar ambitie, niet in aanmerking voor leuke taken en baantjes, want wat moet je met zo’n ongezellig wijf dat altijd zit te typen.

▫ Wij zijn wel voor diversiteit, maar niet iedereen is dat.

In alle sectoren en niet alleen in de literatuur is er een flink glazen plafond. Hoe in vredesnaam zou het Friese literatuurtje dat kunnen veranderen? We maken er een retorische vraag van zodat niet slimmeriken de vinger opsteken en zeggen dat allerhande geschreven—de letterhoekeregeling—en ongeschreven regels om conservatieve redenen voorkomen dat ze de Tresoardirecteur vervangen door drie vrouwen, omdat—wat wij al lang weten, want onder anderen politiek theoreticus Veit Bader heeft twintig jaar geleden al een model daarvoor ter tafel gebracht—het breken van het glazen plafond zal lukken als vrouwen, die niet als enige in een mannenomgeving willen werken omdat het niet effectief is, met zijn tweeën of drieën in een bepaalde positie aangesteld worden, zodat ze met een genderoverwicht van 60/40 op hun beslissingsniveau, zoals ook het

(hoofd)redactieniveau, met meeste stemmen gelden de cultuur kunnen veranderen. En stel er komt zo'n vrouwvriendelijke redactiecultuur, zo inclusief als wat, met positieve actie en planmatige acquisitie, maar

▫ Vrouwen schrijven liever niet over X.

X is waarover je wilt dat ze schrijven, zoals bij het dichterscollectief 'de actualiteit', en waarvan je al zo vaak—want het uit zijn verdomhoekje sleuren van de gemarginaliseerde sekse behoeft eigen bestwil-paternalisering—van uitgelegd hebt wat de X precies inhoudt en als ze meer toekomst willen hebben dan vrouwenschrijverij tussen de luiers van de kleinkinderen, die echt nooit opgemerkt zal worden, ze eigenlijk geen keus hebben dan de X, want de anderen die hun eigen X wel maken, worden (in 2018 nog steeds) uitgemaakt voor neurotische feminist en dat is ook maar zielig. Echter, die peptalk over 'de actualiteit' gaat stevast tegen de smalle ruggen van vrouwelijke schrijvers van vaak de generatie van moeder/schoonmoeder. Ze hebben geen zin om een lopende piemel neer te zetten in Tresoar, een semioverheidsinstituut dat zich evenmin als alle andere Friese instituten bekommert om de *gender gap*—googlen naar "Grytsje Schaaf" die als vrouw meepiemelen mocht, leverde onder de eerste 20 resultaten geen enkele verwijzing naar haar literair handelen op, als bestond het niet, omdat Lân van Taal, Tresoar, Skriuwersboun enz. gewoontegetrouw de meer waardevaste ♂ ♂ lit promoten⁴—maar da's niet hun wezenlijke bezwaar. Nee, enkelen mompelen dat literatuur de deining van het leven laat voelen zoals iemand het leeft; dat ze daarom niet geloven in 'de' met krantentaal gladgestreken openbare 'actualiteit', en in geen enkele 'de' X die juist zo homogeen 'de' is omdat levenservaringen die 'de X' niet halen, geen naam mogen hebben.⁵

Met het onpersoonlijke personalisme van het interbellum, dat geen individu of autobiografie wilde maar een lyrische brede karakteristiek van de tijd, of bij de jongfriezen de tijdloze essentie van het volk, was onvrede te verwachten. Het zullen de mannen, Robert Lowell voorop, geweest zijn die het eerst in het openbaar genoeg hadden van het formalisme, bij de jongfriezen het sonnettisme, immers de vrouwen waren grotendeels uitgesloten van het openbare discours. Maar daardoor hadden de vrouwen het een stuk moeilijker met het scheppen van eigen ruimte. De traditionele eisen van het huishouden botsen met het openbare leven van de verbeelding, zei Adrienne Rich in '72. Zodoende is de vrouwelijke dichters hun huisbakken poëzie rauwer en persoonlijker dan de versen toen over de Zeitgeist en nu over 'de actualiteit', en gaat over het vrouwenlichaam en andere obstakels in het vrouwenleven.⁶ Maar zonder een uitgesproken beweging komt een nieuwe uiting niet van de grond, is ook het principe onder het model van Bader.

Het zestigerjarenfeminisme kwam op. Dat—niet Lowell—baarde de confessionele poëzie, de stem van de onderdrukte vrouwen, met zijn beschamend intieme portret van slachtofferschap vol dingen die je in het openbaar niet hoort te zeggen en pijn en huilen op de trap, zoals [in het werk van Tine Bethlehem](#) en van [Carla van der Zwaag die verder borduurt op Anne Sexton](#).

Wat eerder binnensmonds of teminste binnenskamers bleef, [blijkt zeker lyriek te kunnen genereren](#). De confessionele stijl heeft, althans in de VS, de onthechte modernistische poëzie enorm verrijkt. Maar de verrijking van het genre bracht amper een verrijking van het dichterschap, in die zin dat het de positie van vrouwelijke dichters niet helpt. Ze zullen nooit een representatieve kanon van vrouwenliteratuur produceren, zegt John Guillory, want er zijn simpelweg te weinig funderende teksten van sociale minderheden, waaronder vrouwen, omdat het destijds niet eens de moeite was die groepen te leren lezen.⁷ In de achttiende eeuw werd literatuur handelswaar, boeken promootten

het opkomend kapitalisme en werden commerciële kanonieke objecten en misogyne opvattingen over vrouwen werden verspreid om de kapitalistische wensen op te porren.⁸ Toen vrouwen naar school konden werd vrouwenfictie al snel gegettoiseerd—van vrouwen, over vrouwen, voor vrouwen—in genres die er niet toe deden zoals romances.

Evenmin serieuze literaire compositie en altijd wel beoefend door vrouwen was het dagboekschrijven, wat door zijn historisch gegendeerde praktijk de intieme ‘autobiografische’ confessiepoëzie in de typisch vrouwelijke hoek drong.⁹ Dat is letterlijk de kritiek van een vrouwelijke (!) bespreker van het werk van Tine Bethlehem: “Het grootste bezwaar tegen [de versen is] ... het dichterlijk ‘ik’ heeft nauwelijks afstand van de schrijfster Bethlehem waardoor de bundel naar mijn idee teveel een dagboekachtig karakter krijgt en minder interessant is voor (mannelijke en vrouwelijke) lezers die meer in poëzie zoeken dan identificatie.”¹⁰ Zo’n receptie laat, behalve het traditionele uitwissen van sociaal verschil in het belang van Friese eenheid, het falliet van de literatuurkritiek zien, die de relatie en verantwoordelijkheid van de lezer tegenover de tekst en de communicatieve actie ontkent en de politieke uiting neutraliseert door die terug te buigen naar de dichter, als keek zij alleen maar in de spiegel en zwaaide zij niet achter het gesloten raam vandaan naar de lezer van joehoe verander onze wereld. NB de Friese *kitchen-sink realism* kanoniseerde dezelfde bespreker wel als ‘vernieuwend’; een stijl met mannelijke auteurs en dito protagonisten, die hier niet aarde.¹¹ Maar depolitiseren van het vrouwenvers is niet het hele verhaal. Want, natuurlijk wil menigeen meer in poëzie vinden dan identificatie, is de stille vooraanname.

Dat heeft geen empirische grond—de *online sharing* van honderdduizenden nieuwe gedichten per dag heeft haast geen ander doel dan identificatie—maar wel een normatieve. Hegemonie! zegt Guillory. De elite verspreidt elitaire teksten omdat die het cultureel kapitaal vertegenwoordigen en houdt de andere teksten tegen; “it is perhaps an illusion of our own age to believe that we are simply free to read and write whatever, whenever, and however we wish.”¹² “Literary works must be seen rather as the vector of ideological notions which do not inhere in the works themselves but in the context of their institutional presentation, or more simply, in the way in which they are taught.”¹³ De kanon sloot—sluit nog—het bloeiende ‘ik’ en de romantische of juist köttige subjectiviteit van de vrouwenschrijverij uit. Dat lukt better als de kanonrelativisten zoals Guillory, die zeggen dat de kanon een cultureel artefact is want een sociale afspraak en als zodanig arbitrair en onafhankelijk van kwaliteit of esthetiek, het zwijgen opgelegd wordt door de kanon-traditionalisten.¹⁴ Die laatsten definiëren poëzie als cultuurneutrale form. Ze verdringen dat poëzie ook altijd sociaal discours is, dus historisch ofwel ideologisch mogelijk gemaakt en begrensd,¹⁵ en zeggen wat wij alle dagen horen in Friesland: teksten belanden in de kanon om inherente & transcendente kwaliteiten. Het gevolg is dat de Friese kanon een worstenfeest is.

▫ Mannen voelen zich zo thuis.

Vrouwen hebben baat bij een kanon vol mannen, want dat verhoogt in een patriarchale samenleving met mannelijk cultureel kapitaal de waarde van de kanon. Daarom willen etnische minderheids-kanonformers hun gekanoniseerd meesterwerk ook in de meerderheidskanon hebben en daarom opteren vrouwen meestal niet voor een aparte vrouwenkanon. Maar de eerste vrouwen staan op die ook nog niet dood gevonden willen worden in de Friese (mannen)poëziekanon. Want Piter Boersma voelt zich al ruim vijftig jaar thuis als een luis op een herenhoofd. In het staatsliteratuurreserveat zonder natuurlijke vijanden kon zijn *frisian fun poetry* zich uitbreiden tot het ’t veld volledig overheerste. Het alomaanwezige laagdrempelige, holle, *tabloidy*, amorele, waanwijs jolige, leestekenloze, onwelluidende, geen enkele ambachtelijke vaardigheid en vooral geen politiek-moreel

bewustzijn eisende, kortom loze vers heeft het poëtisch klimaat aardig beschadigd. Een *poetry generator* gevoerd met de sleutelwoorden van een gedicht uit het Boersmareservaat maakte er meteen een krachtiger gedicht van.¹⁶ Dat is geen wonder: zo'n generator wordt voor die ook maar een regel mag dichten propfol gestopt met versen die de tand des tijds weerstaan om hun indrukwekkendheid, zoals 'Howl' van Ginsburg; maar in het reservaat worden de dichters enkel overdadige witrigels aangeboden en nietszeggenheid.

Ingrijpender dan het vestigen van de nikserigheidsnorm is de vrouwonvriendelijke kanonregularisering. Die komt tot stand door twee compleet geaccepteerde en voor lief genomen factoren. Ten eerste, mannen die het klaarblijkelijk met opzet doen zoals het niet moet en met primair brullen hun territorium markeren, zijn romantisch dwars en de boze jonge man associëren we—niet sinds John Osborne want geen Fries kent hem, maar door de popculturele 'actualiteit'—automatisch met revolutie en wasdom. Daarentegen is een *angry young woman* gewoon hysterisch. Het etiket op *old angry women* is nog banaler. Dus de jongens krijgen voorrang zolang ze niets presteren: 'dwarssligen'. Van de vrouwen verwachten ze zeker wel presteren als bewijs van de 'innovatie' of—want artisticeit is nooit een eis; klinkt te randstedelijk—'creativiteit', kijk naar Elske Kampen, die zwoegt als een paard zonder noemenswaardige voedingsbodem, 300 woorden per dag en nooit een borrel onder werktijd; en meer nog eisen ze volwassenheid, i.e. saaie niet-salonfähigheid (zie *Ze zijn niet ambitieus*), wat vandaagdedag staat voor niet-kanonfähigheid. Ten tweede, het seksisme in de *fun poems*, als waren wij nog in Osborne zijn jaren vijftig, en

▫ We hebben ze nog zo uitgenodigd om mee te doen.

In een rokje en op hoge hakken, "mijn liefste / als jij nu je kop 'ns houdt",¹⁷ als excuustruus, om—don't ask what your dichterscollectief can do for you—mee te helpen het mannelijk cultureel kapitaal over te dragen, want zeg nu zelf, de mannenbenadering zou de vrouwenpoëzie goed doen. In plaats van over de subjectieve eigen kôt te klessebessen een *male muse* nemen en die midden op straat met de *male gaze* bezingen: dat zou het pas lyrisch maken. En als het lyrisch is, is het goed en komt het in de kanon? Ha nee. Contraseksisme, hoe subversief het ook kan zijn, zet vrouwelijke schrijvers gevangen in genrefictie, Harlequinromance.¹⁸ Bovendien is—buiten het reservaat—de wereld verder gedraaid en de sociale verhoudingen verschoven en voor de poëzie is te laat om muzen en *plein publique* af te schilderen als striphelden met vierkante kaken en daar dan thuis om te lachen, als was een triomf.¹⁹ Want dat is het verdorie niet.

▫ Het hoort er nu eenmaal bij.

Zegt het [nieuwe korte Friese literaire kanonboekje van Joke Corporaal](#): "Als wij de aantalsverhouding tussen mannen en vrouwen met 4:1 ietsje lager schatten dan die is [*sic!*], dan zou je verwachten..."²⁰ Gelukkig doorziet men meteen de meisjeswiskunde: verhoudingsvergelijkingen a:b gaan met kleiner of groter, < of >, nooit met "lager", met een grotere ongelijkheid als a > b en een kleinere ongelijkheid als a < b, zodat de verhouding 4:1 kleiner is dan bijvoorbeeld 4:3 (vindt men uit als men beide verhoudingen met hetzelfde getal vermenigvuldigt), en een verhouding kleiner "schatten" dan die "is" is typisch bedanken voor harde accuratesse uit angst voor scheurtjes in de nagellak. Maar de briljante redactie die het *is* niet van het *ought* kan onderscheiden, heeft het mooi laten staan. De politiek namelijk drijft op 'kleiner geschatte verhoudingen' die daarna gelden als natuurlijk uitgangspunt voor wat men voortaan "zou verwachten": als omstandigheden die nu eenmaal zo zijn, al een hele lange poos, zodat ze ook wel zo zullen moeten zijn en dus goed zijn en rechtvaardig. Daarom, omdat Corporaal op een goede dag globaal raamde dat in Friesland een op de

vijf Friese schrijvers vrouwelijk is, zal 50/50-gendergelijkheid geen eis meer zijn voor Friese literatuursubsidie en -promotie. Aan een dood paard moet je niet trekken. Ze wilden zelf niet.

Tien schrijvers zijn gevraagd om een bijdrage aan het debat over de gender-gap in de Friese literatuur.

- 1 Dat is niet een uitschieter want het laatste jaar *Ensafh*, van jaargang 2017 nummer 4 tot en met jaargang 2018 nummer 3, laat onder de bijdragers deze man-vrouwverhouding zien: 14:7, 10:5 (Relynummer), 15:8, 15:4, 7:2 en 11:4.
- 2 ‘Nij ferskynd wurk’, *Sirkwy*, g.d. <<http://www.sirkwy.frl/index.php/boeken/nij-ferskynd-wurk>> [verkregen 26 september 2018].
- 3 Vrouwen in *De Friske Hûsfrjeun* 1854: Janke, ‘Oan de Redakteur fen de Friske Hûsfrjeun’ (83-86); Janke, ‘Twadde brief’ (119); Metsje, ‘Lou op Moandeitojoun’ (119-120, rym); Metsje, ‘Fintsje op Moandeitojoun’ (121-123, rym); Janke, ‘It Forboun fen in Sûper en de Dead’ (123-126, rym); Gepke, ‘De Mem mei hjar Berntsjes in de Blomtún’ (126-127, rym); *De Friske Hûsfrjeun: Rîm en Onrîm* 4 (1854), uitgegeven door Waling Dykstra, *Hathitrust* <<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=hvd.32044105240824;view=1up;seq=7>> [verkregen 27 september 2018].
- 4 De header *image* van Sirkwy, het literatuurweb van Tresoar, is een collage van een selectie van meer dan eenmaal, bijvoorbeeld vijfmaal in het geheel gekopieerde en geplakte schrijversportretjes, te weten in totaal 133 portretjes waaronder 102 van een mannelijke schrijver en 31 van een vrouwelijke: een verhouding van 4,3:1 die op niets anders is gebaseerd dan arbitrair, maar desondanks *male biased* selecteren en kopiëren.
- 5 Betty Friedan, ‘The problem that has no name’, in *The feminine mystique* (New York: Norton, 1963) 15-32. “They were taught to pity the neurotic, unfeminine, unhappy women who wanted to be poets or physicists or presidents.” (15-16)
- 6 Adrienne Rich, ‘When we dead awaken: Writing as re-vision’, *College English* 34.1 (1972) 18-30, 23 <<http://opencourses.uoa.gr/modules/document/file.php/ENL9/Instructional%20Package/Texts/Readings/Feminism-%20Further%20Reading/RichAdrienne%20When%20We%20Dead%20Awaken-Writing%20as%20Re-vision.pdf>> [verkregen 27 september 2018].
- 7 John Guillory, *Cultural capital: The problem of literary canon formation* (Chicago: University of Chicago Press, 1993) 15.
- 8 Laura C. Mandell, ‘Misogynous economies: The business of literature in eighteenth-century Britain’, *Literature in English, British Isles* 64 (1999) <https://uknowledge.uky.edu/upk_english_language_and_literature_british_isles/64> [verkregen 27 september 2018].
- 9 Zie Valerie Raoul, ‘Women and diaries: Gender and gene’, *Mosaic: An Interdisciplinary Critical Journal* 22.3 (1989) 57-65 <https://www.jstor.org/stable/24780526?seq=1#page_scan_tab_contents> [krigen 27 september 2018].
- 10 Babs Gezelle Meerburg, ‘Fata morgana’s fan leafde’, *Leeuwarder Courant*, 10 november 1995, 24.
- 11 Babs Gezelle Meerburg, ‘Hwant wij binne it nijs boppe en ûnder de sinne’: De smearlappen *fan Anne Wadman en Fabryk fan Trinus Riemersma as as ‘fernijende’ Fryske romans*, Proefskrift RU Leiden (Ljouwert: Fryske akademy, 1997). Dat het sociaalrealisme in Friesland geen stroming werd staat niet los van het Friese kunst-om-de-kunstdogma dat de schrijver zijn morele *agency* ontnam.
- 12 John Guillory, ‘Canon’, yn: Frank Lentricchia en Thomas McLaughlin (red.) *Critical terms for literary study, Second edition* (Chicago: University of Chicago Press, 1995) 233-249, 239.
- 13 John Guillory, *Cultural capital: The problem of literary canon formation* (Chicago: University of Chicago Press, 1993) ix.
- 14 Marina Grishakova, ‘Poetics of the return: on the formation of literary canon’, *Senoji Lietuvos Literatūra* 18 (2004) 23-29, 23-24 <<http://www.liti.lt/failai/e-zurnalai/SLL18/XVIIIstr23-29.pdf>> [verkregen 27 september 2018].
- 15 Antony Easthope, *Poetry as discourse* (Londen / New York: Routledge, 2003) 19.
- 16 Wolf, Free verse by Fri <<https://www.poem-generator.org.uk>>. A bighorn, however hard it tries / Will always be lurk. / Does the bighorn make you shiver? / does it? // I saw the wander cervid of my generation destroyed. / How I mourned the elk. / Does the elk make you shiver? / does it? // Bison is, in its way, the few of bovid. / Does the bison make you shiver? / does it? (Het origineel staat op rixt.frl)
- 17 Geart Tigchelaar, ‘Reidsjonge’, *Ensafh* 10.2 (2018), 57.
- 18 Elizabeth Reid Boyd, ‘Trashy, sexist, downright dangerous? In defence of romantic fiction’, *The Guardian*, 14 februari 2017 <<https://www.theguardian.com/books/2017/feb/14/trashy-sexist-downright-dangerous-in-defence-of-romantic-fiction>> [verkregen 27 september 2018].
- 19 Clare Pollard, ‘The female poet and the male muse’, *Magma* 37:2 (2007) <<https://magmapoetry.com/archive/magma-37-2/articles/the-female-poet-and-the-male-muse/>> [verkregen 27 september 2018].
- 20 Joke Corporaal, *Salang’t de beam bloeit: Koarte skiednis fan de Fryske literatuer* (De Gerdyk: Bornmeer, 2018) 108.